

УВОД

Позадина премештања папске столице из Рима у Авињон позната је. То је дуго сукоб папе Бонифација VIII (1294–1303) и француског краља Филипа IV Лепог (1285–1314).

Први сукоб папе Бонифација VIII и краља Филипа IV Лепог био је чисто финансиске природе. Ратујући с Арагонцима, Филипу је требало новаца. Он је новац набављао изванредним данком. Рат се свршио (1295), али у међувремену изди велики и дуго рат с Енглеском (1294). Новац је био и даље потребан. Дажбине су, међутим, биле велике, што је изазвало незадовољство и тражила се папина заштита да се стане на пут порезима. Папа својом булом „Clericis laicos“ (24 фебруара 1296) забрани, под казном екскомуникације, кнезовима да траже и примају изванредне порезе од свештенства, а свештенству забрани да их плаћа без одобрења Св. Столице. Краљ Филип на то одговори забраном изношења злата и сребра из Француске и одби исплате рачуна италијанским банкарима, које су ови наплаћивали за рачун папе и кардинала у Филиповој држави. Изненађен овим мерама, папа гледа да ублажи своју булу. Он није забранио да свештенство Филипове државе не би могло да помогне свога краља порезима, кад су ови потребни за одбрану краљевине, само папа не би желео без његовог допуштења да се дају прекомерни порези.

Изгледало је да су се духови смирили и да је ствар легла, кад ускоро плану нов сукоб. Овога пута сукоб се створио због Бернара Сесе, епископа новостворене епископске дијецезе Памие. Сесе је био оптужен да је вређао краљеву част, да је говорио о блиском паду династије и краљевине, да је говорио да Памие није у Француској, да је краљ фалсификатор новца и дете незаконитог брака. Оптужен је да је рекао да људи у његовој епископији не воле краља и Французе, а да је двор толико покварен, да између двора и проститутке нема разлике. Епископа затворе, а у заплењеној кореспонденцији нађена су тобоже „тајна писма папе и кардинала“. Против епископа поведена је истра-

га и резултати су били запрепашћујући. Епископ је говорио много шта што ружно. То је богохулник и бедник, чију бурно проведenu младост године нису могле да поправе.

Као протест на епископово затварање, папа изда булу „*Ausculat filii carissime*“ (5 дец. 1301), којом објави да је он, папа, једини господар на земљи и да влада краљевима и краљевинама. Папа нареди Филипу да епископа одмах пусти из затвора и дигне забрану с епископових добара. Истовремено папа јавља Филипу да је за идућу годину сазвао концил, који ће решавати о свим многобројним спорним питањима. Папина була на француском двору изазвала је велико огорчење. Филип сазва у Париз (априла 1302) претставнике трију сталеза „да већају о извесним стварима, које највећим делом интересују краља, краљевину, све и свакога“. Седница држана у Нотр-Даму била је бурна, говори ватрени, незадовољство против папе велико.

Да би одржао црквену моћ на висини и очувао ауторитет, папа издаје булу „*Unam sanctam*“ (новембра 1302), којом напомиње да су сва људска бића потчињена папи, па да је према томе, и световна власт потчињена духовној.

Почела је отворена и велика борба. И папа и краљ желели су да изиђу из борбе као победιοци. На седници у Лувру (12 марта 1303), понова је узет у претрес папин рад. Најогорченији у нападима био је Гијом Ногаре, некада професор у Монпељеу, а у ово доба краљев вицеканцелар, који је из личних мотива мрзео папу. Ногаре је тада говорио: „Пророштво је испуњено. На столици Св. Петра видимо да седи учитељ лажи, пакосни човек, који се назвао Бонифације. Тврдим да та индивидуа, о којој је реч, звана Бонифације, није папа... Тврдим да је он тако страшно поткупљен, како нико није био од створења света... Он руши цркве, расипа сиротињско благо, презире понизне, жељан је злата... мрзи мир... воли само себе. Ово је грозота коју је описао пророк Данило. Он (Бонифације) припада општем концилу да га суди и осуди!“ Бурна мржње и огорчења беснела је у Паризу. Изабрано је посланство, коме је стављено у задатак да иде „на извесна места ради наших ствари“ (краљевих). У ствари задатак посланства био је да ухвати и доведе папу у Лион, где би му се имало судити. Ногаре је имао апсолутно краљево пуномоћје да ради шта хоће.

Папа је био дошао у свој родни град Анањи да проведе лето. Шестог септ. 1303 група завереника стигла је пред папин стан „да освети неправду француског краља“. Викало се: „Смрт папи Бонифацију! Живео краљ Филип!“ Напуштен од свих, предан самом себи,

папа је мирно, с круном на глави и крстом у руци, очекивао своје нападаче, којима је – кажу рекао: „Ево мога врата – ево моје главе!“ Ногаре баца папу у затвор.

Бонифација, међутим, брзо избаве затвора. Пун великог бола, огорчења, предан мислима о пролазности земаљске среће, сјаја и величине, овај старац проводио је своје последње дане у Ватикану сам, без пријатеља. Боловао је од страха да га не ухвате. Месец дана после догађаја у Анањиу, смрт прекинути папин дуги живот (11 октобра 1303), а француском краљу донесе победу.

После Бонифацијеве смрти изабран је за папу Бенедикт XI. Нереди који често прате избор једне крупне фигуре, избили су и овога пута. Страсти су хватале из дана у дан све веће размере, тако да је папа морао да напусти Рим и да оде у Перуђу. Филип, увиђајући и сам да је и сувише далеко отишао, желео је да успостави лепе односе с папом. Али папа убрзо (7 јула 1304) умре, како изгледа отрован смоквама.

* * *

После смрти Бенедикта XI имао је да се изабере нови папа. Већ прва седница показала је да су духови узнемирени и да су чланови дубоко подељени у погледу нове папске личности. Једна је струја била за то, да се успоставе што бољи односи између папе и француског краља, док је друга фракција заступала отворену борбу против француске сепаратистичке политике. Најзад, после жучне дебате, духови се стишаше, а католичка црква доби свога поглавара у лицу Бертрана д' Гоа, који је, седајући на папску столицу, узео име Климент V. Нови папа, пореклом Француз из Вијандроа (Жиронда), био је у тренутку избора за папу архиепископ Бордоа.

С Климентом V почиње авињонско папско доба. Нови папа свечано је крунисан у Лиону (12 новембра 1305) у присуству самог француског краља и многих великаша. После крунисања италијански кардинали позваше папу у Рим. Папа, међутим, одби позив. Италија је у ово доба била политички поцепана. На југу владају две куће: Арагонци (на Сицилији) и Анжујци (у Напуљу). У централној Италији припадало је Св. Столици: Сполето, Беневент, патримонија Св. Петра. Ромања, Болоња. Најзад био је читав низ република: Венеција, Ђенова, Фиренца и т. д. Додајмо овоме и да је Италија у овом моменту у пламену. На дневном реду су грађанске борбе, сукоби Гвелфа и Гибелина, борба Орсина и Колона, које су за собом повукле и борбу и по-

делу читаве Италије у непријатељске таборе¹. Разумљиво је, дакле, зашто папа неће да иде у Рим.

„Вечни град“ Рим, место за које се веровало да је Богом одређена папска столица, престаје за неко време да буде седиште Христова наследника на земљи. Папа престаје да буде чувар гроба Св. Петра и одлази у Авињон.

Папа је Авињон изабрао за резиденцију више случајно. Изнурен, слабих живаца, болешљив, Климент V дуго је лутао по Француској, тражећи пределе пуне свежине. Пут га случајно нанесе једног пролетњег дана 1309 у мирни провансалски град Авињон. У лепој Прованси, пун топлог јужног сунца, на Рони, Авињон се папи необично допаде и он одлучи да се ту настани. О самом папском доласку у Авињон савремени хроничари нису нам, тако рећи, оставили ни помена. „Почетком пролећа 1309“, бележи кратко каноник Јован од Св. Виктора, „папа уђе у Авињон и настани се у доминиканском манастиру“.²

* * *

У српским земљама највећи број присталица и чланова католичке цркве било је у Приморју међу Романима и Арбанасима. Најважнија католичка архиепископија у Србији била је барска. Да би парирао развој и велики утицај католичанства, Сава оснива архиепископију, која је била чисто народна српска. Уређујући нову своју цркву и распоређујући епископије, Сава је створио у Приморју две нове православне епископије – зетску и хумску. Образовањем српске православне архиепископије, католички барски архиепископ губи свој утицај на унутрашњу Србију. „Латинска је метропола у Бару сасвим исчезла пред православљем, које је сада постало националном црквом.“³ Тако од 1219 у српским земљама има два црквена центра: национално – православни са седиштем у Жичи и доцније у Пећи и други католички са седиштем у Бару, који је окупио око себе романско становништво приморских и зетских крајева, као и део Срба католика.⁴

Гијом Адам, барски архиепископ, добар познавалац Србије прве четвртине 14 в., пише да су у рашком краљевству две народности:

¹ Mollat 129–92; Gregorovius 18–9, 72, 84–95

² Robert Brun, Avignon au temps des papes Paris, 1928, 13–4

³ Д-р Мориц Фабер, Право барских надбискупа на наслов „примас Србије“ (Гласник Зем. Муз. XVII, 1906, 470)

⁴ Упор. Ђорђе Стратимировић, Православна црква у Боци Которској (Годишњица XVII, 1897, 198)

Арбанаси и Латини, који су сви вере и обреда римске цркве. Адам бележи да у Србији има шест епископских вароши, насељених све самим Латинима. Архиепископско седиште је Бар, а епископска су места: Котор, Улцињ, Свач, Скадар и Дриваст. Арбанаси, чији је језик сасвим различит од латинског, употребљавају латинско писмо, а живе изван градских зидина. Арбанаски су градови: Велики и Мали Пилот, Сапа или Сапата (код Љеша), негдања варош Сава и Рабан. Сви су ови, и латински и арбанаски градови, у Адамово доба били потчињени српском краљу.

Један анонимни писац, Француз и доминикански калуђер,⁵ описујући источну Европу у почетку 14 века (1308), оставио је врло важних и занимљивих података за Србију. Ови су подаци савремени и писани не без познавања. Иако је овај спис писан тенденциозно, да се Карло од Валоа наговори на акцију против шизматика, иако писан с антиправославном тенденцијом – ипак ово дело има своју вредност. Судаћи по опису Србије и прилика у њој, анонимни писац добијао је обавештења из добрих извора. Он је долазио с извесним одређеним циљем, да би испитао прилике „на терену“. Аноним је из Србије отишао у Угарску и тамо преговарао с мађарским двором.

Анонимни описивач источне Европе забележио је о Бару, седишту истоимене архиепископије, ово: „Од Бариа (у Италији) може се доћи у Бар преко мора за ноћ. Бар није на самој морској обали. Становници овог приморског краја чисти су католици и скоро сви Латини. Остали су, пак, у Србији, почев од краља, неверни шизматици. У Србији се католици гоне, цркве им се руше, и упропашћују, свештеници се нападају и затварају и уопште многа се зла чине. Тамошњи господарски елеменат – то су најгори јеретици и шизматици, а уз то, тамо су окужени и многи хришћани католици.“⁶

И Адам се жали да су и Латини и Арбанаси, католици, под неподношљивим и мучним јармом робовања мрском и нечовечном господарству Словена. Католички клир угњетан је и у мањини, латински и арбанаски епископи и попови бацају се у тамнице, племићи су искључени из наследства и позатварани, цркве и епископије бесправно се растурају, манастири руше. Народ је огорчен и устао би због то-

⁵ О пищевој личности опширно говори издавач у свом инструктивном предговору стр. VI–XXIV. Спис је приказао В. Ђоровић (Прилози IV, 1924, 67–74)

⁶ Anonymi descriptio 30–1. „Nec puri shismatici, nec puri heretici“, које Аноним помиње били су богомили – В. Ђоровић, Архив за арбанаску старину, језик и етнологију I 1–2, 1924, 237 и Прилози IV, 68. Ђоровићу се чини да писац претерује, јер „под краљем Урошем и нарочито краљицом Јеленом католици су били довољно заштићени“ (Прилози IV, 68)

га против Словена, готов да пролије крв и положи живот, само кад би се нашао какав француски кнез, који би их повео против Словена, које – додаје Адам – није тешко покорити: довољно је само хиљаду коњаника и пет до шест хиљада пешака.⁷

Ту има претеривања, неоспорно, али има и нечег тачног, данас у потпуности нејасног. Политика српских краљева према католичкој вери и цркви тешко је падала Курији и папе су у неколико махова протестовале против поступања с католицима.

⁷ Adam 484–5

Глава прва

КЛИМЕНТ V (1305–1314)

У доба преношења папске столице из Рима у Авињон седео је на српском престолу краљ Стефан Урош II Милутин (1282–1321). Краљ Милутин је у историографији различито оцењиван. Једни су га стављали у ред оних владара, који су својим радом, својом политиком, својом замисли и резултатима дали обележје своме времену и истакнут је као способан владар и вешт политичар⁸. Други су га оцењивали као владара коме се не могу приписати неки далеки погледи⁹. Милутину се приписује неограничена и беспримерна себичност „кад су били у питању његови интереси и прохтеви“ и одричу му се развијена морална осећања.¹⁰ Нема сумње, Милутин је тога имао. Али Милутин је имао исто тако и одлучности, самопоуздања, опрезности, окретности, политичког духа, државничких способности и дипломатског талента. Без претеривања могло би се рећи да је Милутин, уз Св. Саву и Душана, најспособнији владар династије Неманића и целе средњовековне српске историје – један од оних који су дали израз старе српске државе. Он је од северних византиских области створио јужне српске. Он је с успехом оперисао на источном фронту, у сукобу с Бугарима. Браничево је освојио, а у Мачви је имао успеха исто тако. У унутрашњој политици он успешно решава сукоб с братом Драгутином и с властелом окупљеном око његовог сина Стефана. Ако он у борби није имао скрупула, обзира, морала, то пре значи да је Милутин имао реалне погледе и схватања.

Нека стална спољна политика у старој српској држави не постоји. Политика, у колико се може овај модерни појам применити на Средњи век, ишла је за приликама. Средњовековна српска политика била је уперена и према Византији, према њој истина највише, и према Бугарској и према Мађарској и према Папској курији. Прилике су условљавале кад ће која политика да буде актуелнија. И према свакој

⁸ Ст. Станојевић, Историја српског народа³, 1926, 143

⁹ Јиречек, Историја Срба I, 260

¹⁰ Владимир Ђоровић, Историја Југославије, 1933, 127

од тих држава политика је била одређена, али се није претпостављала политика искључиво према једном фронту.

У Милутиновој политици постоје два изразита периода. У почетку његова је политика упућена према Византији. Доцније он води политику према северу и западу. Милутин је био владар земље која је за собом и у себи имала већ извесну политичку и верску традицију. Његов империјалистички дух тежио је да рашири државне границе, да увећа личну моћ и подигне углед земље. За сто година систематског и озбиљног рада Србија се подигла.

Не треба губити из вида, да су срећне спољне прилике ишле на руку и да је само требало умети искористити ситуацију и поћи за догађајима. А Милутину се то не може порећи. Милутин се упутио на Византију, у жељи да искористи њену слабост. Обновљено Источно римско царство, млада Византија првих Палеолога, није била опасан такмац. То је било доба када су сви пожудно бацали очи на Византију, жељни што више користи и успеха. У дугогодишњој борби с Византијом, тежњом да је што више окрњи на свој рачун, Милутин је јасно показао своју тежњу и своју политику, коју је нарочито Душан прихватио и спровео. Милутинова је тежња била: у офанзиви према Византији проширити јужне српске границе. Милутин је освојио Скопље, Полог, Злетово, Овче Поље, Пијанац.

У отпору према Србији Византинци су били несрећни. У опасности, када се не цени величина и вредност жртава, ради спаса, византиски император Андроник II Палеолог реши се зближа на тешку жртву. Иако на негодовање виших личности, Андроник даде своју кћер Симониду, која је била још у најпотпунијем смислу дете, за жену Милутину, како би родбинском везом створио пријатељство и прибавио својој земљи мира и сигурности са српске стране. Области, које је Милутин освојио од Византије, остадоше Милутину као мираз уз жену. Милутин је на почетку 14 века имао, углавном, чврст и сигуран положај и споља и унутра.

* * *

Убрзо се, међутим, прилике изменише и повукоше за собом и промену политичке оријентације. Вешти и окретни Милутин није ни за тренутак схватио политику сентиментално. Иако везан женидбом с Византијом, Милутин није одбио интимно пријатељство с Анжујцима, који су били непријатељски расположени према Византији. Милутин је склопио с Анжујцима, управо с Филипом Тарентским, сином Карла II нама данас садржином ближе непознат уговор¹¹. Зна

¹¹ Acta Alb. I, 575; Arkiv za povjestnicu jugoslavensku IV, 1857, 356; Arkiv VII, 1863, 28

се само да је (6 августа 1306) Филип „*princeps Achaye et Torenti, Romaniae despotus et regni Albaniae dominus*“ јавио како је примио од рашког краља Уроша заклетву „о извесним стварима учињеним и утврђеним између Стефана скадарског епископа, легата поменутог краља, с једне и нас с друге стране“.¹² Могло би се наслућивати да се Милутин чак и лично био састао током 1306 с Филипом Тарентским. У једној повељи којом Милутин потврђује извесне поседе које су били поклонили његов отац и мајка Жару, његовим синовима Марину Жару, барском архиепископу (1301–1307) и Ловри, као и Ловриним синовима каже се, између осталог, и ово: „А ту им милост испроси воевода Дабижив на Романи Луце, кади се стаја краљевство ми з деспотом.“¹³

Од пада Латинског цариградског царства, на чијим је рушевинама подигнута нова Византија (1261), живела је на западу идеја и жеља о обнови старог латинског царства на Босфору и успостављању негдашњег господства на истоку. У тој намери чињени су многи и разни пројекти, склапани су, с папским благословом, уговори, којима су детаљно подељиване сфере интереса и Византија је дељена на хартији међу претендентима.

На освитку 14 века интересовање за обновљење Латинског цариградског царства постаде јаче и дође понова на дневни ред. То интересовање потекло је после брачне везе (28 јануара 1301) Катарине, унукe Балдуина II од Куртене и Карла од Валоа, брата тадањег француског краља Филипа IV Лепог¹⁴. Катарина од Куртене, непосредни и директни потомак некадањег латинског императора, носила је титулу цариградске царице. На основу ове женидбене везе, Карло од Валоа оснивао је своје аспирације на Цариград, узевши и сам титулу цариградског цара. Карло је осећао да је ово, ипак, само празна титула, којој је требало дати и фактичког основа и на тај начин остварити толике до тад пројектоване лепе жеље, добре намере и неиспуњене наде. Карло од Валоа био је развио у том смислу жив рад и трошио је немилеце новац. На своју политику према Византији Карло је утро-

¹² Acta Alb. I, 580

¹³ Ibid. 581. Овде се под „деспотом“ има разумети Филип Тарентски, који се помиње као деспот Романије (Acta Alb. I, 168, 172). У основној Душановој повељи манастиру Св. Арханђела код Призрена помиње се „њива ниже Луке“ и „ниже Сињавице Роман Дол“ – Новаковић, Законски споменици 685 бр. XVII, 694 бр. CXXXVI

¹⁴ Идеја о узимању цариградске круне није била оригинална Карла од Валоа. Њу је био развио Пјер Дибоа у свом делу „*Sumaria doctrina*“, где је излагао и подвлачио тезу, да Француска треба да буде господар света. Он изричито напомиње да је Катаринина круна слободна и да би на њу требало да претендује краљ Филип за свога брата – Lavisse, Histoire de France II, 287–9

шио 115.960 лира¹⁵. У том циљу Карло од Валоа отпоче читав низ нај-озбиљнијих преговора на широј бази о заједничкој сарадњи и акцији више држава, чији би крајњи резултат био уништење и освојење Византије и поновна њена територијална подела.

Таквим предлозима, примамљивим и пуним лепих изгледа на велику корист, лако је било наћи увек и свуда савезника. Склопивши још раније уговор с Филипом Тарентским (1305), Карло се обрати својим предлогом републици Венецији. После дугих преговора Карло од Валоа и млетачки дужд Петар Градонико скопили су уговор за одбрану вере и освојење Цариграда од Андроника Палеолога¹⁶, који је убрзо и сам папа индиректно санкционисао. Папа је, наиме, послао био писмо свима црквеним великодостојницима у Италији, с наредбом да дижу народ на рат против шизматика у Византији, како би Византија могла да дође у Карлове руке. А „самозвани император Грка“ био је екскомунициран.¹⁷

Други савезник, који се Карлу у овај мах учинио и моћан и необично погодан за остварење његовога плана, била је позната Каталонска компанија, пљачкашка војска скупљена од шпанских плаћеника, с којом је Византија имала већ довољно рђавог искуства и који су за Византију били у најдруквалнијем смислу страх и трепет¹⁸. Чак су Каталонци у тврђави око Галипоља сматрали Карла од Валоа за свог сењера, како то сазнајемо из тајне кореспонденције Јована Мономаха, управника Солуна и агента француске партије¹⁹. Једним писмом надахнутим, можда из личних неких мотива, симпатијама и љубављу према Карлу, позива Мономах Карла да дође што пре тамо где га са радошћу и задовољством ишчекују, „јер цела ова земља пропада и постаје права пустиња“.²⁰ Константин Дука Лимпидар позвао је Карла од Валоа, да заузме стари престо на истоку, а јеромонах Јован писао је Карлу, изјављујући да Карло треба и мора да спасе „своје царство“ од ропства и незгода²¹. Није случајно баш у ово доба (пред крај 1307 и у самом почетку 1308) дошао један Француз, доми-

¹⁵ Новаковић, Срби и Турци 38

¹⁶ *Diplomatarium veneto – levantinum* I, 49

¹⁷ *Ibid.* 53–5, 61

¹⁸ Велику студију Каталонцима посветио је Gustav Schlumberger, *Expedition des „Almougavares“ ou routiers Catalans en Orient* Paris 1902. На основу података код Данила писао је о том Новаковић, Срби и Турци 31–7 и 40–52

¹⁹ J. A. Buchon, *Recherches et matériaux pour servir à une histoire de la domination française aux XIII, XIV et XV siècles dans les provinces demembrées de l' empire grec I* Paris, 1811, 49; Delaville – Le – Roulx, *La France en Orient*, 45 н. 1

²⁰ Buchon 49

²¹ Новаковић, Срби и Турци 63 н. 1

никанац, да испитује прилике „на терену“ и да упути меморандум Карлу од Валоа. Његов је задатак, утврђено је, био у овом случају да се обавести о приликама у Србији, да се увери какво је стање и расположење тамо, какви би Срби били као противничка снага. У том нас још више учвршћује оно што он говори о Србима. Срби су, и људи и жене, леви, али мало храбри и нису вични оружју.²² Мађари су, пише даље тај анонимни описивач источне Европе, ратоборни, а располажу великим и лепим коњима²³. Пишчева је жеља – то је очевидно – да укаже Карлу од Валоа, да би могао евентуално да рачуна на помоћ Мађарске, која је, уз то, потпуно католичка земља.

Видећи толику Карлову активност, Милутин се, природно, узнемирио. Био је он свестан све опасности једног великог савеза. Знао је, исто тако, да овај савез, ако би се остварио, не би мимоишао ни њега. Да би предухитрио остварење савеза који би га могао скупо стати, Милутин изабра пут који је био природнији и умеснији у том тренутку. Милутин је видео добро коме се и с каквим предлозима треба обратити. Били су то папа, за кога је Милутин спремио примамљива обећања и лепе речи, после којих долази сигурна заштита, и Карло од Валоа, главни инспиратор савеза. Тих дана осетила се, збиља, на српском двору тенденција да српски краљ „политику српску веже с политиком француском“.²⁴ Нема сумње, избор је срећно учињен у сваком погледу и Милутинова је политика била у истини „стварна и практична“.²⁵ Обратити се папи – идеја није била нова ни први пут употребљена на српском двору. Те дипломатске односе с Куријом увели су већ Вукан и Стефан Неманић. И сам брат Милутинов, Драгутин, водио је интимну политику с Папском куријом. Познато је да је Драгутин молио папу за проповеднике католичанства у областима које је он уживао²⁶ и папа му је послао (1291) два фрањевца, добре по-

²² Anonymi descriptio 32

²³ Ibid. 48

²⁴ Мијатовић, Балшићи Гласник XLIX, 1881, 157–8

²⁵ Новаковић, Срби и Турци 64

²⁶ Краљ Драгутин је после 1284 године, добивши од таште Мачву, северо-источни део Босне, Соли и Усору, уступио Требиње мајци (В. Ђоровић, Подела власти између краљева Драгутина и Милутина Глас СХХХVI, 1929, 11). На основу једног места из Плеваљског требника, писаном на подручју дабарске епископије (Споменик LVI, 1922, 25), В. Ђоровић мисли да је Драгутин имао под непосредном влашћу дабарску област (Гласник историског друштва у Новом Саду V₂ 1932, 221). Драгутин се у савременим изворима помиње под титулом „rex Serviae“. Вероватна је претпоставка да су први употребили ову титулу за Драгутина Мађари, „па су од њих то примили и остали народи на западу“ (Д-р Мих. Динић, Стефан Драгутин „rex Serviae“ – Гласник историског друштва у Новом Саду IV₃, 1931, 436–7). Краљ Драгутин је имао свој новац, а 1309 изрично се помиње неко исплаћивање „in grossis Regis Serviae“ (Гласник ист. др. у Н. Саду III₃, 1930, 459).